

Lakoća poslovanja 2010. Bosna i Hercegovina

Sarajevo, decembar 2009. godine

Globalna finansijska kriza je obnovila interes za stimulativnom zakonskom regulativom kad je u pitanju bavljenje biznisom. U vrijeme recesije, progresivne poslovne regulative i uspješne institucije mogu podržati ekonomska prilagođavanja kako bi zemlje što prije izašle iz krize. Lagani ulazak firmi u posao kao i izlazak firmi iz posla, i fleksibilnost ponovnog razmjешtanja resursa, omogućava lakši prestanak poslovanja za koje je potražnja opala, te olakšava početak obavljanja novog posla. Sigurnost vlasništva i jačanje tržišne infrastrukture mogu značajno doprinijeti povjerenju investitora.

Projekat „Lakoća poslovanja“ (Doing Business) je projekat Svjetske banke koji je počeo prije 8 godina. *Izvještaj „Doing business 2010: Reforme u teškom vremenu“* je sedmi izvještaj u seriji godišnjih izvještaja o istraživanju zakonodavstva koje treba da unaprijedi poslovne aktivnosti i preprekama koje stoje na putu nesmetanom poslovanju. „Doing business“ predstavlja kvantitativne indikatore o poslovnom zakonodavstvu i o zaštiti vlasništva nad imovinom koji su upoređeni sa 183 ekonomije, od Afganistana do Zimbavba.

Prvi *Doing Business izvještaj*, objavljen 2003, analizirao je 5 indikatora u 133 ekonomije. Ove godine u izvještaju je obrađeno 10 indikatora u 183 ekonomije. Projekat je imao podršku vlada, akademika, strukturnih institucija i sl.

Od 2004.god. „Doing Business“ prati regulatorne reforme koje imaju cilj poboljšanje lakoće poslovanja, nasuprot izazovima predstavljenim od strane finansijske krize. Između juna 2008.god. i maja 2009.god., 287 reformi su bile zabilježene u 131 ekonomiji, 20% više nego prošle godine. Dvije regije su bile veoma aktivne ove godine: Istočna Europa i Centralna Azija, te Srednji istok i Sjeverna Afrika. U Istočnoj Europi i Centralnoj Aziji, 26 od 27 ekonomskih regija su reformisale zakonodavstvo poslovanja u najmanje jednom pokazatelju koji pokriva Doing Business. Vlade na Srednjem Istoku i Sjevernoj Africi reformirale su 17 od 19 regija u 2008/09.godini. U oba slučaja, konkurentnost među susjedima je potakla brojne reforme.

Podaci obuhvaćaju 183 ekonomije: 46 u subsaharskoj Africi, 32 u Latinskoj Americi i području Kariba, 27 u Istočnoj Europi i Centralnoj Aziji, 24 u Istočnoj Aziji i Pacifiku, 19 na Srednjem istoku i Sjevernoj Africi, 8 u Južnoj Aziji, kao i 27 ekonomija zemalja OCED-a.

Dobre prakse ekonomije su identifikovane sa njihovim pozicijama u svakom indikatoru, kao i njihovo krajnje rangiranje i sa njihovim kapacitetom da obezbijede dobre primjere poslovne regulative drugim zemljama.

Singapur, koji stalno sprovodi reforme, je najbolje rangirana ekonomija što se tiče laskog poslovanja u posljednje četiri godine u nizu, a Novi Zeland je prateći. Ali najviše promjena je zabilježeno u zemljama u razvoju. Dvije trećine reformi zabilježene su u zemljama sa niskim i nižim GDP-om.

Doing Business rangira ekonomije na osnovu 10 indikatora poslovnog zakonodavstva. Rangiranje ne obuhvata oblasti kao što su makroekonomska politika, sigurnost, radne vještine stanovništva, snaga finansijskog sistema ili regulativa finansijskog kreditiranja.

Finansijska kriza je ubrzala rad vlada pojedinih zemalja da djeluju u oblastima gdje su regulatorne reforme teške i zahtijevaju više vremena. Prethodnih godina 18 ekonomija su reformisale režim bankrota, uključujući nekoliko ekonomija u teško pogođenim zonama regije Istočne Europe i Centralne Azije. U vrijeme recesije, održavanje kompanija i zaštita poslovanja su postali od posebne važnosti.

Faze poslovanja- pokazatelji (set regulativa) koji se mjere u Izvještaju „Doing Business 2010“ su slijedeći:

1. Početak poslovanja,
2. Dobivanje građevinskih dozvola,
3. Zapošljavanje radnika,
4. Registrovanje imovine,
5. Mogućnost kreditiranja,
6. Zaštita investitora,
7. Poreska politika,
8. Trgovina s inostranstvom,
9. Provođenje ugovora,
10. Prestanak poslovanja.

Za mjerenje početka poslovanja, Doing Business evidentira sve procedure koje su službeno zahtijevane od strane državnih organa kako bi preduzetnik počeo obavljati posao u industrijskom i komercijalnom poslovanju. Ovo uključuje sticanje svih neophodnih licenci i dozvola, i kompletiranje svih zahtijevanih odobrenja, notifikacija, verifikacija, neophodnih za upis u registre kompanija ili zaposlenih radnika.

Važne oblasti poslovanja kao što su blizina velikim tržištima, kvalitet usluga infrastrukture, sigurnost imovine od krađe, transparentnost vladinih nabavki, makroekonomski uslovi ili temeljna snaga institucija, nisu predmet direktnog proučavanja od strane Doing Business-a. Podaci se ne odnose na prepreke nesmetanom obavljanju poslovanja, ali oni pomažu da se identifikuje izvor prepreka, podržavajući politike kod kreiranja reformi.

Predstavljeni indikatori koji su analizirani u Izvještaju „Doing Business-a“ mjere kvalitet zakonodavstva poslovanja, zaštitu prava imovine i njihov efekat na poslovanje, posebno malih i srednjih poduzeća.

Podaci za sve setove indikatora u Doing Business 2010. dati su za juni 2009. Dvije nove ekonomije, Kipar i Kosovo, su dodani, i sada su obuhvaćene 183 ekonomije.

Doing Business podaci su prikupljeni na standardizovan način. U početku Doing Business tim, sa akademskim savjetnicima, izrađuje preglede. Pregledi koriste jednostavne (ogledne) poslovne slučajeve kako bi osigurali uporedivost ekonomija na duže vrijeme, sa podacima o zakonskoj formi poslovanja, veličini, lokaciji i prirodi aktivnosti koje su neophodne za bavljenje poslom.

Doing Business metodologija nudi nekoliko prednosti. Transparentno koristi informacije o zakonskim regulativama i dozvoljava višestruke interakcije sa lokalno odgovornim državnim službenicima i poslovnim subjektima.

Metodologija je jeftina i podaci mogu biti lako sakupljeni u brojnim ekonomijama.

Prilikom interpretacije podataka u Doing Business – u, nekoliko stvari treba imati na umu.

Prvo, prikupljeni podaci se odnose na poslovanja u najvećim poslovnim centrima i ne mogu u cjelosti predstavljati zakonodavstvo u drugim dijelovima ekonomije. Doing Business indikatori su posebno kreirani za 17 ekonomija u 2008/2009.god.: Albanija, Bosna i Hercegovina, Kina, Kolumbija, Hrvatska, Egipat, India, Italija Veneto regija, Kosovo, Makedonija, Meksiko, Crna Gora, Maroko, Nigerija, Filipini, Srbija i Ujedinjeni Arapski Emirati (Abu Dabi).

Drugo, podaci se često fokusiraju na specifične poslovne forme kao npr. društvo sa ograničenom odgovornošću (ili njegov zakonski ekvivalent) specifične veličine.

Treće, transakcije opisane u scenariju standardizovanog slučaja se odnose na specifični, odabrani set pitanja i ne mogu predstavljati pun set pitanja o poslovanju.

Četvrto, mjerenje vremena je predmet prosuđivanja odgovarajućih stručnjaka. Kada se izvori odnose na različite procjene, vremenski indikatori navedeni u Doing Business predstavljaju srednje vrijednosti od nekoliko odgovora datih u okviru procjene standardizovanog slučaja.

Bosna i Hercegovina

Bosna i Hercegovina je rangirana na 116. mjestu od 183. ekonomije. Singapur je prva rangirana ekonomija u Doing Business 2010.

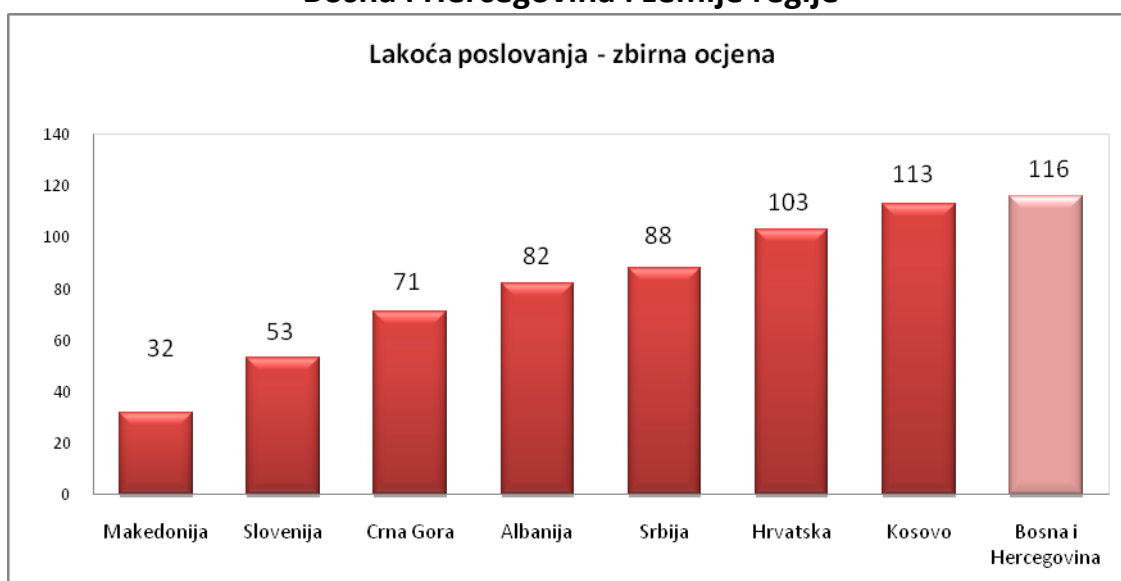
Bosna i Hercegovina je prvi put u posljednje četiri godine napredovala na listi država prema kvalitetu poslovnog okruženja, no i dalje je izvjestan zastoj u reformama koje bi olakšale bavljenje biznisom u našoj zemlji, zaključak je izvještaja Svjetske banke „Doing Business 2010“.

U prošlogodišnjem izvještaju Bosna i Hercegovina je zauzimala 119. mjesto.

Uprkos napretku, BiH je i dalje najlošije plasirana od svih država u regionu. To govori da su poslovno okruženje, zakoni, administracija, finansijski sektor, porezi, lakhoća investiranja i drugi indikatori i dalje najlošiji u regionu.

Od država u regionu u izvještaju „Doing Business 2010“ najbolje je plasirana Makedonija, na 32. mjestu, dok je Slovenija na 53., Crna Gora na 71., a Srbija na 88. Hrvatska je također izenađujuće nisko na 103. mjestu, a i Kosovo je ispred BiH na 113. poziciji.

Bosna i Hercegovina i zemlje regije

Rang Bosne i Hercegovine u Doing Business 2010

Rang	Doing Business 2010	Doing business 2009	Promjena ranga
Lakoća poslovanja – zbirna ocjena	116	119	+3
Početak poslovanja	160	162	+2
Dobijanje građevinskih dozvola	136	137	+1
Zapošljavanje radnika	111	109	-2
Registracija imovine	139	149	+10
Mogućnost kreditiranja	61	59	-2
Zaštita investitora	93	88	-5
Poreska politika	128	155	+27
Trgovina s inostranstvom	63	58	-5
Provođenje ugovora	124	124	0
Prestanak poslovanja	63	63	0

Iz navedenog pregleda proizlazi da je BiH na poljima zapošljavanje radnika (-2), mogućnost kreditiranja (-2), zaštita investitora (-5) i trgovina sa inostranstvom (-5), napravila nazadak, na poljima provođenje ugovora i prestanak poslovanja, BiH je na istom mjestu kao i prošle godine, a na ostalim poljima zabilježen je napredak. Najveći napredak učinjen je na poljima registracija imovine (za 10 mjesta) i poreska politika (za 27 mjesta).

Sažetak indikatora – Bosna i Hercegovina

Početak poslovanja	Procedure (broj)	12
	Vrijeme (dana)	60
	Trošak (% GDP-a po glavi)	15.8
	Minimalni kapital (% GDP-a po glavi)	29.8
Dobijanje građevinskih dozvola	Procedure (broj)	16
	Vrijeme (dana)	255
	Trošak (% GDP-a po glavi)	564.7
Zapošljavanje radnika	Indeks teškoće zapošljavanja (0-100)	56
	Indeks krutosti sati (0-100)	13
	Indeks teškoće redundancije (0-10)	30
	Indeks rigidnosti zapošljavanja (0-100)	33
	Indeks redundancije troškova (sedmične plaće)	31
Registracija imovine	Procedure (broj)	7
	Vrijeme (dana)	84
	Trošak (% vrijednosti imovine)	5.2
Mogućnost kreditiranja	Indeks prednosti zakonskih prava (0-10)	5
	Indeks dubine informacija o kreditu (0-6)	5
	Pokrivenost javnog registra (% odraslih)	23.2
	Pokrivenost privatne nadležnosti (% odraslih)	64.3
Zaštita investitora	Indeks granice otkrivanja (0-10)	3
	Indeks odgovornosti direktora (0-10)	6
	Indeks rješenja po tužbama dioničara (0-10)	6
	Indeks snage zaštite investitora (0-10)	5.0
Poreska politika	Plaćanja (broj po godini)	51
	Vrijeme (sati godišnje)	422
	Porez na profit (%)	4.9
	Porez na radnu snagu i doprinosi (%)	17.6
	Drugi porezi (%)	4.6
	Ukupna porezna stopa (% profit)	27.1

Trgovina s inostranstvom	Dokumenti izvoza (broj)	6
	Vrijeme izvoza (dana)	16
	Troškovi izvoza (US \$ po kontejneru)	1125
	Dokumenti uvoza (broj)	7
	Vrijeme uvoza (dana)	16
	Troškovi uvoza (US \$ po kontejneru)	1090
Provođenje ugovora	Procedure (broj)	38
	Vrijeme (dana)	595
	Trošak (% tužbe)	38.4
Prestanak poslovanja	Stopa povrata (centi na dolar)	35.9
	Vrijeme (godine)	3.3
	Trošak (% nekretnine)	9

1. Početak poslovanja

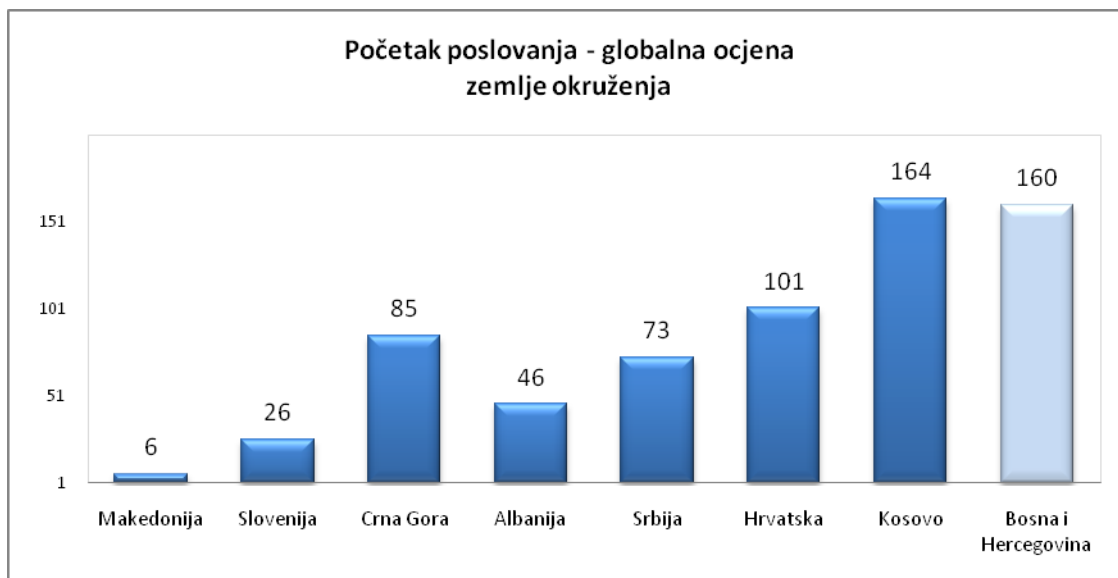
Pokazatelji lakoće i brzine početka poslovanja su navedeni u slijedećoj tabeli. Obuhvataju procedure koje predstavljaju broj koraka poduzetnika koje moraju preći da bi započeli poslovanje, vrijeme koje je neophodno za procedure, i trošak i minimalno zahtijevani kapital kao procenat bruto nacionalnog dohotka po glavi stanovnika.

Historijski podaci: Početak poslovanja u Bosni i Hercegovini – promjena u rang: +2

Podaci o početku	Doing Business 2008	Doing Business 2009	Doing Business 2010	Istočna Europa i Centralna Azija
Rang	-	162	160	-
Procedure (broj)	12	12	12	6.7
Vrijeme (dana)	54	60	60	17.4
Trošak (% GDP po glavi)	30.1	30.8	15.8	8.3
Min.kapital (% GDP po glavi)	43.0	36.3	29.8	21.5

Kada poduzetnici naprave poslovni plan i pokušaju da ga realizuju, prva teškoća s kojom se suočavaju su zahtijevane procedure da registruju novu firmu prije nego što počnu zakonski raditi. Ekonomije se razlikuju uglavnom po tome kako regulišu ulazak novog poslovanja. U nekim, proces je jasan i primjenljiv. U drugim ekonomijama, procedure su teške i dugotrajne tako da poduzetnici moraju podmititi službenike kako bi ubrzali proces ili bi se mogli odlučiti da pokrenu neformalnu ekonomiju.

Analize pokazuju da brojne i dugotrajne procedure za osnivanje poduzeća ne povećavaju kvalitet proizvoda, ne čine posao sigurnijim i ne doprinose razvoju poslovne inicijative. Umjesto, što guše privatne investicije, guraju ljude u neformalnu ekonomiju, povećavaju potrošačke cijene i korupciju.

Podaci o početku poslovanja dati su na osnovu pregleda i istraživanja procedura za potrebe malih i srednjih poduzeća. Ovo uključuje sticanje svih neophodnih dozvola i licenci i kompletiranje svih zahtjevanih upisa, verifikacija i notifikacija kako bi omogućili kompaniji da formalno radi. Procedure su zabilježene samo gdje je interakcija zahtijevana sa eksternom stranom. Procijenjeno je da osnivači sami završavaju sve procedure, osim profesionalnih usluga koje su zahtijevane zakonom. Volonterske procedure nisu ubrojane, niti su ubrojani komunalni i industrijski-specifični zahtjevi.

2. Dobivanje građevinskih dozvola

U slijedećoj tabeli su navedeni indikatori za dobijanje građevinskih dozvola, a to su procedure, vrijeme i troškovi da se dobiju sve neophodne dozvole za izgradnju objekata potrebnih za poslovanje, uključujući dobijanje neophodnih licenci i dozvola, dobijanje zahtijevanih notifikacija, i reguliranje komunalnih usluga.

Historijski podaci: Dobijanje građevinskih dozvola u Bosni i Hercegovini-promjena ranga:+1

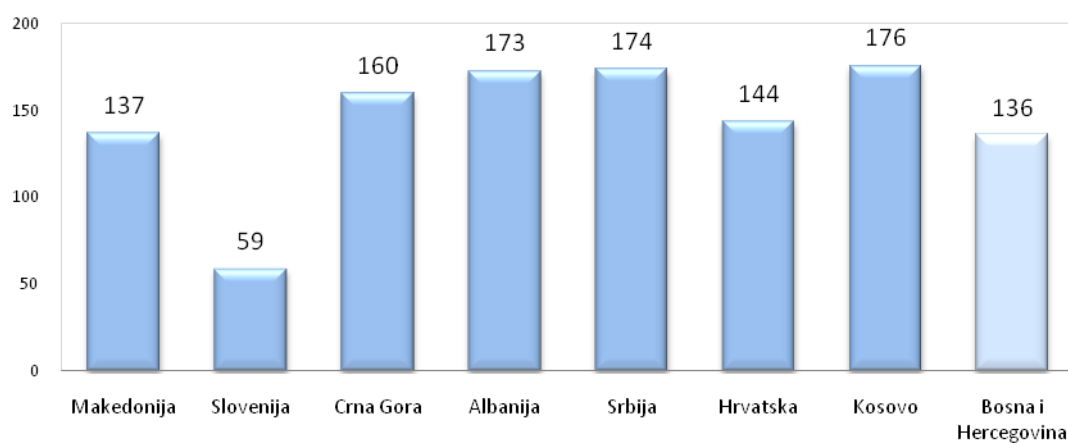
Podaci	Doing Business 2008	Doing Business 2009	Doing Business 2010	Istočna Europa i Centralna Azija
Rang	-	137	136	-
Procedure (broj)	16	16	16	22.6
Vrijeme (dani)	467	296	255	264.2
Trošak (% GDP-a po glavi)	790.3	666.9	564.7	536.9

Kad poduzetnici registruju poslovanje, s kojim zakonodavstvom se onda součavaju? Za mjerenje takvog zakonodavstva, u ovom poglavlju Doing Business se fokusira na sektor građevinarstva. Kompanije za građevinarstvo su pod konstantim pritiskom od strane vlada da zadovoljavaju zahtjeve inspekcija, a istovremeno i kupaca kako bi bili brzi i troškovno stimulativni.

U mnogim ekonomijama, posebno siromašnim, poštovanje zakona o izgradnji je skupo i zahtjeva mnogo vremena i novca. Građevinari mogu regularno platiti obaveze kako bi zadovoljili standarde inspekcije ili jednostavno graditi nelegalno. Gdje su zakonodavne prepreke značajne, poduzetnici mogu imati tendenciju za pokretanjem aktivnosti u neformalnoj ekonomiji. U takvim slučajevima preduzetnici manje obraćaju pažnju na sigurnost radnika i uopšte poslovanja. U drugim ekonomijama ispunjenje zahtjeva prilikom dobijanja građevinskih dozvola je jednostavno i jeftino, tako da kompanije imaju više šansi za boljim rezultatima poslovanja.

Indikatori o radu sa dozvolama za građenje bilježe sve procedure službeno zahtijevane od poduzetnika u industriji građevinarstva kako bi izgradili građevinske objekte. Ovo obuhvaća planove izgradnje, mape puta, sticanje svih neophodnih licenci i dozvola, kompletiranje svih zahtjeva i ispunjenje naloga svih nadležnih inspekcija. Oni takođe uključuju procedure za sticanje korisničkih prava, kao što su struja, telefon, voda i kanalizacija. Vrijeme i trošak da se kompletira svaka procedura u okviru normalnih okolnosti su uključeni u ovaj indikator. Sve službene nadoknade, sa zakonskim kompletiranjem procedura su uključene i zabilježeno je vrijeme u danima. Indikator procjenjuje koliko je poduzetnik upoznat sa svim zakonodavstvom i da li mora koristiti posrednika kako bi kompletirao dokumentaciju za dobijanje dozvola, osim ako se zahtijeva drugačije zakonom.

**Dobivanje građevinskih dozvola - globalna ocjena
zemlje okruženja**

3. Zapošljavanje radnika

Teškoće s kojima se suočavaju poslodavci kod zapošljavanja i otpuštanja radnika su prikazani u navedenoj tabeli. Svaki indeks pokazuje vrijednost između 0 i 100, pri čemu viši indeks pokazuje više rigidnu regulativu. Rigidnost indeksa o zapošljavanju sadrži u prosjeku tri pokazatelja.

Historijski podaci: Zapošljavanje radnika u Bosni i Hercegovini-promjena u rangu -2

<i>Podaci</i>	<i>Doing Business 2008</i>	<i>Doing Business 2009</i>	<i>Doing Business 2010</i>	<i>Istočna Europa i Centralna Azija</i>
<i>Rang</i>	-	109	111	-
<i>Indeks teškoće zapošljavanja</i>	-	-	56	31.9
<i>Indeks rigidnosti sati rada (0-100)</i>	-	-	13	29.9
<i>Indeks teškoće redundancije (0-100)</i>	-	-	30	25.9
<i>Redundancija troškova (sedmice plaće)</i>	31	31	31	27.8
<i>Krutost indeksa o zapošljavanju (0-100)</i>	37	37	33	29.2

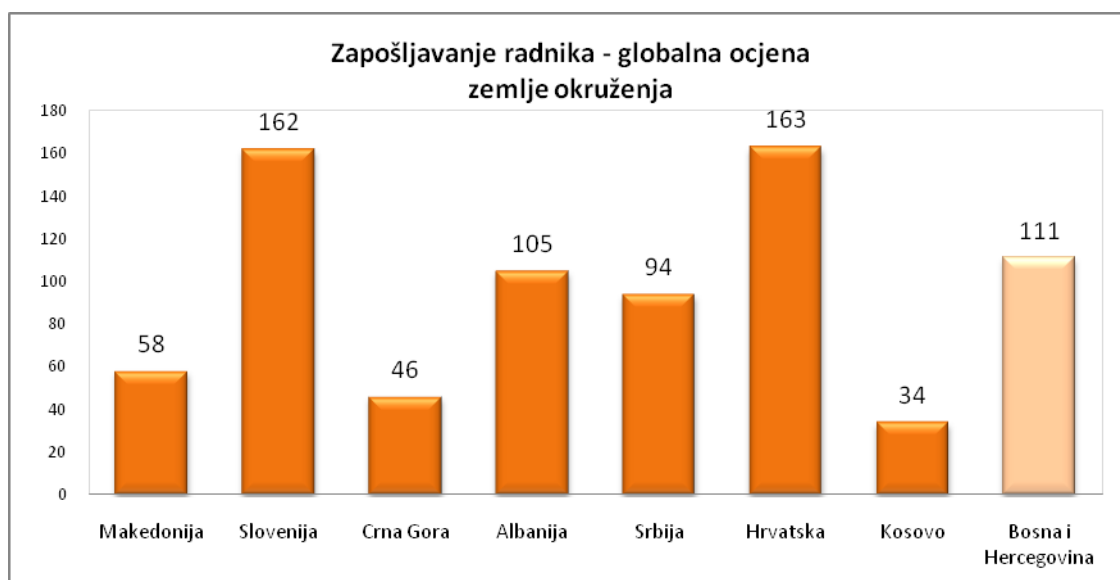
Ekonomije širom svijeta su uspostavile sistem zakona i institucija za zaštitu radnika koje garantuju minimalni standard življenja.

Ovaj sistem generalno obuhvata četiri grupe zakona:

1. zapošljavanje,
2. poslovni odnosi,
3. socijalnu sigurnost,
4. i profesionalno zdravlje i zakoni o sigurnosti.

Zakonodavstvo o zapošljavanju je potrebno kako bi se ostvarilo efikasno ugovaranje između poslodavaca i radnika sa ciljem zaštite radnika od diskriminacije. Doing Business mjeri fleksibilnost zakonodavstva zapošljavanja, fleksibilnost produženja radnog vremena, i otpuštanja radnika na način konzistentan sa konvencijama Međunarodne organizacije o radu (ILO).

Vlade širom svijeta se suočavaju sa izazovom pronalaženja ispravnog balansa između zaštite radnika i radne tržišne fleksibilnosti. Ali posebno kod zemalja u razvoju, zakonska regulativa često je veoma kruto postavljena što uzrokuje odlazak poslodavaca i radnika u neformalni sektor. Analize ekonomija u svijetu pokazuju da pretjerano destimulativne regulative mogu imati neželjene posljedice za bavljenje biznisom, što se ogleda u malom broju kompanija koje se bave poslom, sporim širenjem veličine firmi, manjim investicijama u istraživanje i razvoj, niskoj stopi zaposlenosti, što značajno utiče na produktivnost privrede i rast GDP-a.

Kad je u pitanju zapošljavanje najbitniji pokazatelji su krutost indeksa zapošljavanja i mjera redundancije troškova (neopravdano visoki troškovi plata i naknada zaposlenih). Krutost indeksa o zapošljavanju je prosjek tri podpokazatelja: teškoća zapošljavanja, strogost poštovanja satnice rada i teškoća redundancije. Svaki indeks uzima vrijednosti između 0 i 100, sa višim vrijednostima indicirajući na više rigidne regulative.

Krutost indeksa zapošljavanja mjeri fleksibilnost ugovora i vrijednosti minimalne plaće po radniku. Krutost indeksa sati pokriva restrikcije rada vikendom, noćnog rada, rada praznicima i za vrijeme godišnjih odmora u slučajevima kada je neophodno obezbijediti kontinuirano poslovanje. Indeks redundancije pokriva zakonske zaštite radnika u slučaju otpuštanja, uključujući osnove za otpuštanje i procedure za otpuštanje (individualne i kolektivne), mogućnost prekvalifikacije, promjene radnog mjesta i ponovnog zapošljavanja.

4. Registracija imovine

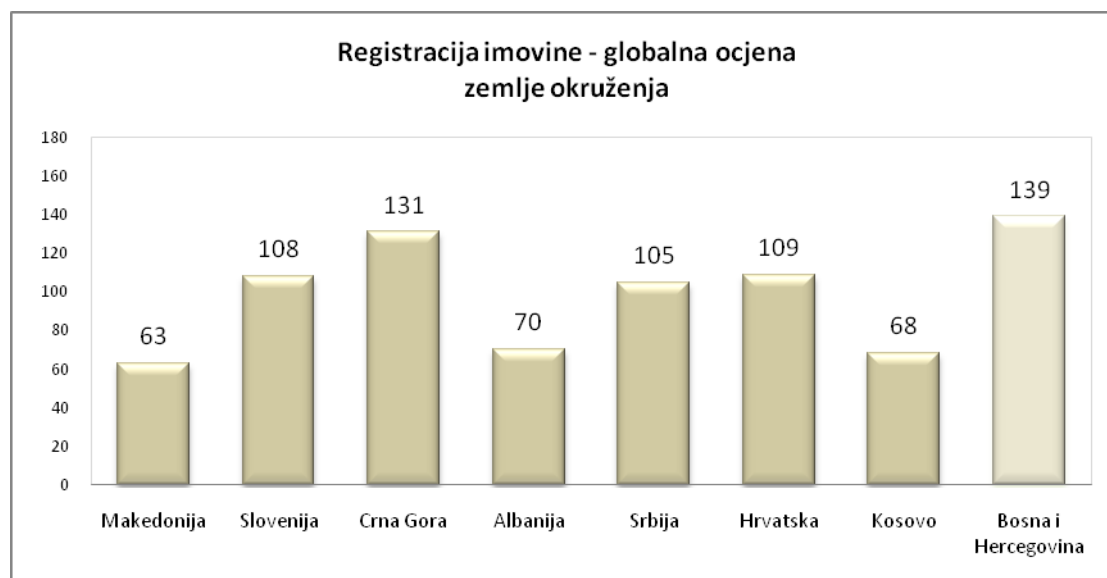
Pokazatelji kojim poslovanje može osigurati pravo vlasništva su prikazani u slijedećoj tabeli. Uključeni su broj koraka, vrijeme i trošak za registraciju imovine.

Historijski podaci: Registrovanje imovine u Bosni i Hercegovini-promjena u rangu +10

Podaci za registraciju imovine	Doing Business 2008	Doing Business 2009	Doing Business 2010	Istočna Europa i Centralna Azija
Rang	-	149	139	-
Procedure (broj)	7	7	7	5.7
Vrijeme (dana)	331	128	84	59.7
Trošak (% vrijednosti imovine)	5.0	5.2	5.2	2.2

Imovina preduzeća olakšava priliv investicija i omogućava poduzetnicima pristup kreditima na finansijskim tržištima. Ali veliki dio imovine preduzeća u zemljama u razvoju nije formalno registrovan. Imovina nije evidentirana u sudskim i katastarskim knjigama i ne može se koristiti kao osiguranje prilikom dobijanja kredita što ograničava finansiranje poslovanja. Eliminisanje neophodnih prepreka za registraciju i transfer imovine je veoma važno za ekonomski razvoj.

Efikasna registracija imovine smanjuje troškove transakcija i omogućava formalizaciju imovine. Jednostavne procedure registracije imovine stvaraju veću sigurnost prava raspolaganja imovinom i smanjuju korupciju. Od toga imaju korist svi poduzetnici, posebno žene, mladi i siromašni. Bogati imaju probleme zaštite prava imovine. Oni mogu investirati u sistem sigurnosti i poduzeti druge mjere kako bi osigurali imovinu, ali mali poduzetnici ne mogu. Reforme u oblasti registracije imovine treba to da promijene.

Doing Business se bavi analizom procedura neophodnih za promet imovine između prodavca i kupca i izvršenjem transfera na ime kupca.

U okviru ovog indikatora, analizirana su tri pokazatelja:

- broj procedura da se registruje imovina,
- vrijeme da se registruje imovina,
- troškovi registracije imovine (kao procenat vrijednosti imovine).

5. *Mogućnost kreditiranja*

Ovaj indikator bavi se dostupnošću kreditnih informacija i zakonskim pravima dužnika i kreditora. Indeks zakonskih prava je u rasponu od 0-10, veća ocjena pokazuje da su ovi zakoni pogodniji pristupu kredita.

Indeks kreditnih informacija mjeri širinu, pristup i kvalitet kreditnih informacija raspoloživih kroz javne registre ili od strane samih firmi i nevladinih organizacija. U rasponu od 0-6, veće vrijednosti označuju više kreditnih informacija koje stoje na raspolaganju.

Pokrivenost pravnih lica i preduzetnika govori o procentu onih koji su pokriveni vlastitim registrima kad su u pitanju dostupne informacije za kreditiranje (AFIP, strukovna udruženja, komore, knjigovodstvene firme i sl.) i izražen je u procentu od ukupne populacije.

Pokrivenost javnog registra govori o procentu preduzetnika u odnosu na populaciju koji je pokriven od strane javnih registara kredita u kome su evidentirane sve informacije o kreditnoj istoriji firmi i pojedinaca.

Historijski podaci: Možnost kreditiranja u Bosni i Hercegovini - promjena ranga -2

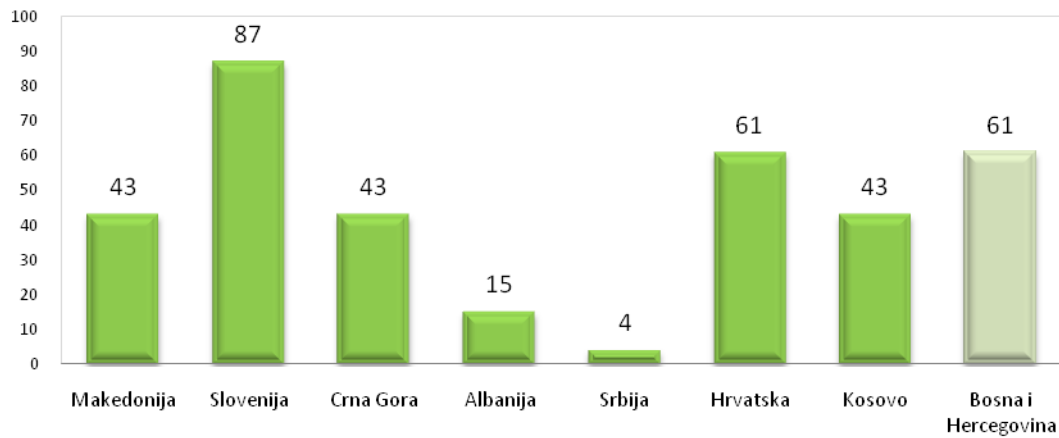
Podaci o dobijanju kredita	Doing Business 2008	Doing Business 2009	Doing Business 2010	Istočna Europa i Centralna Azija
Rang	-	59	61	-
Indeks o snazi zakonskih prava (0-10)	5	5	5	6.6
Indeks o dubini kreditnih informacija (0-6)	5	5	5	4.0
Pokrivenost pravnih lica i preduzetnika (% populacije)	0.0	69.2	64.3	9.7
Pokrivenost javnog registra (% populacije)	63.7	0.0	23.2	19.4

Firme konzistentno procjenjuju mogućnost pristupa kreditu kao jednu od najvećih barijera njihovom poslovanju i rastu. Doing Business je napravio dva seta indikatora o tome kako kreditno tržište funkcioniše: jedan je o kreditnoj registraciji, a drugi o zakonskim pravima i obavezama dužnika i kreditora. Registri kredita kod institucija koje skupljaju i distribuiraju kreditne informacije o dužnicima, mogu uveliko doprinijeti boljem pristupu kreditu. Sa širenjem kreditnih informacija, pomaže se kreditorima da procijene rizik i alociraju kredit efikasnije. Oni takođe sprečavaju poduzetnike da se oslanjaju na same lične veze kada pokušavaju da dobiju kredit.

Ključno pitanje kojim se bavi ovaj indikator je do kojeg stepena propisi o obezbjeđenju plaćanja kredita i o bankrotu štite prava dužnika i povjerilaca.

U kojoj mjeri i da li se na brz i efikasan način koristi pokretna i nepokretna imovina, kao obezbjeđenje za vraćanje kredita.

Dobivanje kredita - globalna ocjena
zemlje okruženja

6. Zaštita investitora

Ovaj indikator analizira tri dimenzije zaštite investitora: transparentnost transakcija (indeks lakoće otkrivanja), odgovornost za rad (od strane direktora), sposobnost dioničara da tuži službenike i direktore za loše vođenje (indeks lakoće tužbe dioničara) i indeks snage zaštite investitora. Indeksi su u rasponu između 0 i 10, veća vrijednost označava lakše otkrivanje, veću odgovornost direktora, veću moć dioničara, i bolju zaštitu investitora.

Historijski podaci: Zaštita investitora u Bosni i Hercegovini - promjena ranga -5

Podaci o zaštiti investitora	Doing Business 2008	Doing Business 2009	Doing Business 2010	Istočna Europa i Centralna Azija
Rang	-	88	93	-
Indeks granice otkrivanja (0-10)	-	-	3	6.1
Indeks odgovornosti direktora (0-10)	-	-	6	4.3
Indeks lakoće tužbe dioničara (0-10)	-	-	6	6.1
Indeks zaštite investitora (0-10)	5.0	5.0	5.0	5.5

Indeks obima otkrivanja bavi se transparentnošću transakcija prema javnosti i dioničarima, obavještavanjem dioničara o urađenim transakcijama, te mogućnošću sprečavanja problematičnih transakcija da se uopšte dese.

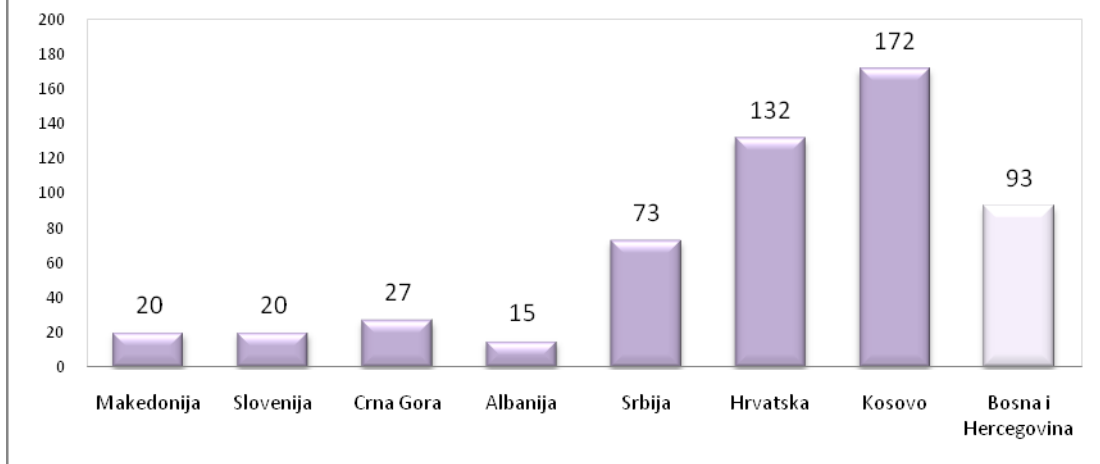
Indeks odgovornosti direktora pokazuje zaštitu investitora od štete koju direktor i uprava firme mogu učiniti i način da se odgovorni efikasno kazne, te da se investitori novčano obeštete zbog nemara i lošeg rada menadžmenta kompanija.

Indeks lakoće tužbe dioničara pokazuje kolika je raspoloživost dokumenata koji mogu biti korišteni prilikom suđenja, kolika je mogućnost investitora da saslušaju svjedoke i kakva je saradnja sa inspeksijskim službama da se istraže sumnjive transakcije i odluke.

Kompanije povećavaju poslovnu aktivnost rastom kapitala, putem bankarskih kredita ili sa privlačenjem investicija. Prodaja dionica (investiranje u dionice) omogućuje kompanijama širenje bez potrebe obezbjeđenja plaćanja bankarskih kredita. Međutim, investitori se pažljivo brinu o svom novcu, prate zakone koje ih štite i ulažu tamo gdje je veća sigurnost i zaštita investicija.

Od ukupnog broja odluka da se investira u 73% slučajeva ulaže se tamo gdje je prisutna zakonska zaštita i sigurnost kapitala, a u 22 % slučajeva ulaganje se vrši radi karakteristika i kvaliteta kompanija.

Zaštita investitora - globalna ocjena
zemlje okruženja

7. Poreska politika

Navedeni podaci u pregledu koji slijedi pokazuju visinu poreza kompanije srednje veličine koja se mora platiti u jednoj godini, kao i administrativne teškoće koje su prisutne kod plaćanja poreza. Ovaj indikator uključuje broj plaćanja koja poduzetnik mora napraviti, broj potrošenih sati za pripremanje, popunjavanje obrazaca i plaćanje, i procenat od profita koji moraju platiti poduzetnici po osnovu poreza.

Historijski podaci: Poreska politika u Bosni i Hercegovini – promjena ranga +27

Podaci o plaćanju poreza	Doing Business 2008	Doing Business 2009	Doing Business 2010	Istočna Europa i Centralna Azija
Rang	-	155	128	-
Ukupna porezna stopa (% profit)	44.1	44.1	27.1	43.4
Plaćanje (broj transakcija godišnje)	51	51	51	46.3
Vrijeme pripreme plaćanja (sati godišnje)	368	428	422	336.3

Porezi su izuzetno bitni za svaku zemlju. Bez njih ne bi bilo novca da se obezbijedi zadovoljenje javnih potreba, ulaganje u infrastrukturu i usluge koje su ključne za funkcionisanje ekonomije. Ukoliko je poresko opterećenje visoko i zakonska regulativa rigidna, preduzetnici će težiti ka radu u sivoj (neformalnoj) ekonomiji.

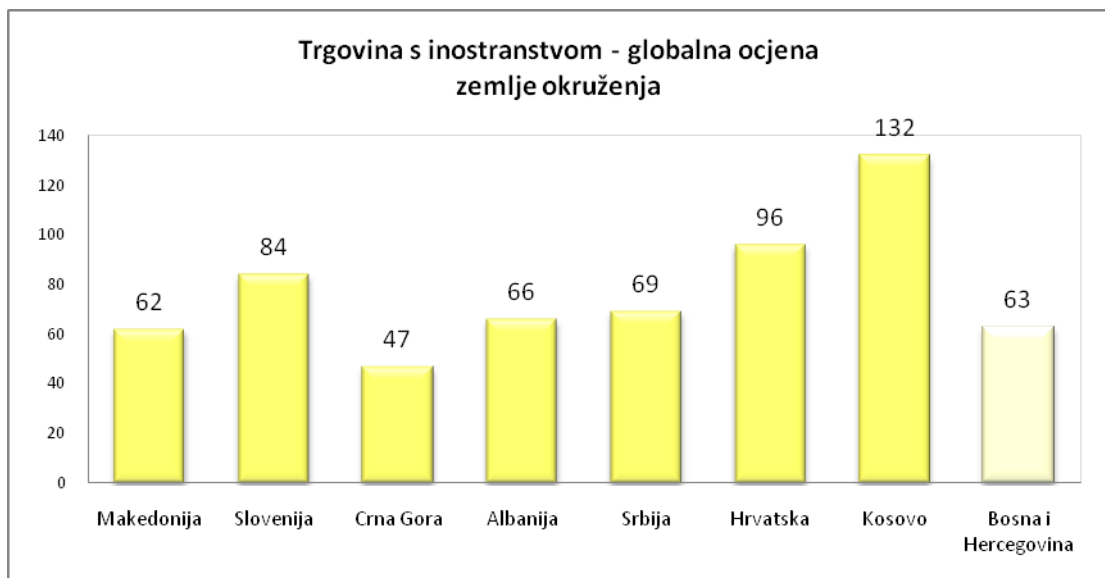
8. Trgovina sa inostranstvom

Troškovi i procedure obuhvaćene kod uvoza i izvoza standardizovane isporuke dobara su detaljno prikazani u okviru ove teme. Sve službene procedure su evidentirane – od ugovorenog posla između dvije strane, do isporuke dobara.

Historijski podaci: Trgovina sa inostranstvom u Bosni i Hercegovini – promjena ranga -5

Podaci o trgovini s inostranstvom	Doing Business 2008	Doing Business 2009	Doing Business 2010	Istočna Europa & Centralna Azija
Rang	-	58	63	-
Troškovi izvoza (US\$ po kontejneru)	1030	1070	1125	1,581.8
Troškovi uvoza (US\$ po kontejneru)	985	1035	1090	1,773.5
Dokumenti za izvoz (broj)	6	6	6	6.5
Dokumenti za uvoz (broj)	7	7	7	7.8
Vrijeme za izvoz (dana)	19	16	16	26.8
Vrijeme za uvoz (dana)	18	16	16	28.4

U ovom poglavlju su obrađeni prihodi od trgovine i prepreke u trgovini. Tarife, kvote i udaljenost od velikog tržišta uveliko povećavaju trošak dobara i štete razvoju trgovine. Globalni i regionalni trgovinski aranžmani su smanjili trgovinske barijere. Udio Afrike u globalnoj trgovini je manji danas nego što je bio 25 godina prije. Da li je isto tako sa Srednjim Istokom, isključujući izvoz nafte? Mnogi poduzetnici se suočavaju sa brojnim teškoćama u izvozu ili uvozu dobara, uključujući kašnjenja na granici. Zbog toga oni često odustanu od spoljnotrgovinske razmjene. Drugi, nikad i ne pokušavaju. U stvari, potencijalne dobiti od trgovinskih olakšica mogu biti veće nego one koje proističu iz samih tarifnih redukcija.

Doing Business je analizirao proceduralne zahtjeve za trgovinu standardne isporuke dobara sa okeanskim transportom. Svaka procedura i dokument, vrijeme i trošak za uvoz i izvoz dobara je evidentiran, sa početkom ugovorenih aranžmana između dvije strane i završetkom isporuke dobara. Za uvoz dobara, procedure mjere lakoću dolaska plovnih objekata u luku uvoza robe. Za izvoz dobara, procedure mjere obim aktivnosti od pakiranja robe u fabrici do njenog napuštanja na izlazu iz luke. Ovaj indikator analizira efikasnost i brzinu izdavanja dokumenta neophodnih za plaćanje transakcija. Ovi dokumenti uključuju dokumente izdane od strane carinskih organa, tovarne i brodske listove, fakture i ostale dokumente koji prate robu, kao i službene dokumente razmjenjene između učesnika u trgovinskim poslovima. Vrijeme uvoza i izvoza je zabilježeno u danima, od početka do kraja svake procedure uvozno-izvoznih poslova.

U troškove spoljnotrgovinske razmjene ulaze špediterske naknade, troškovi u lukama, usluge kontrole i izdavanja certifikata i sl., osim carinskih dažbina.

Ekonomije koje imaju efikasan carinski sistem, oslobođen od nepotrebnih procedura i dokumenata konkurentnije su u globalnim okvirima. Rigidni carinski propisi i dugotrajne i skupe procedure uvoza i izvoza robe, plodno su tlo za korupciju i podmićivanje u spoljnotrgovinskoj razmjeni.

9. Provođenje ugovora

Ovaj indikator bavi se lakoćom provođenja komercijalnih ugovora.

U okviru ovog indikatora evidentiran je:

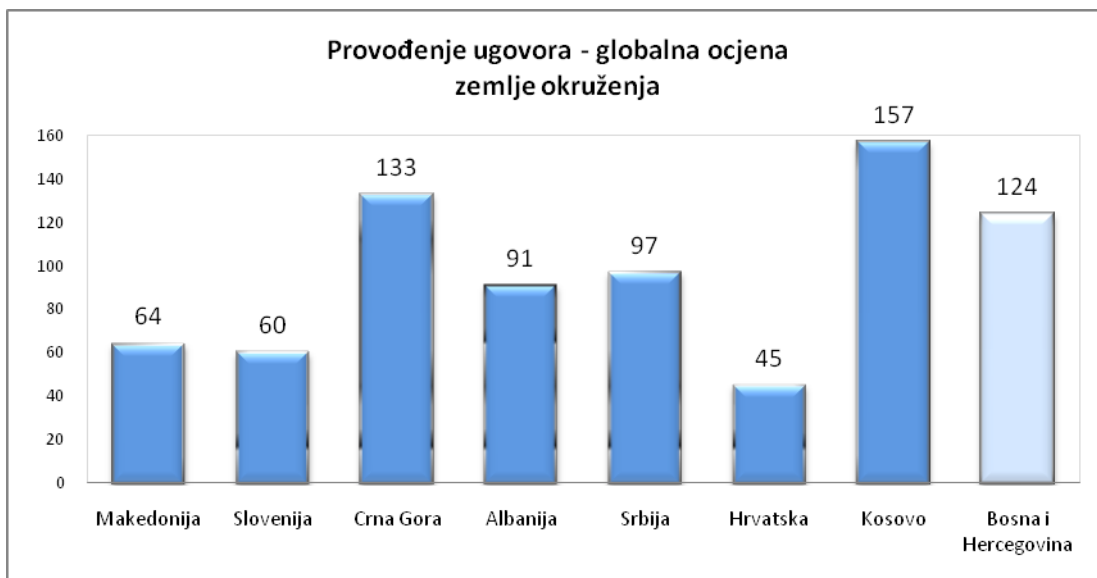
- broj preduzetih koraka kako bi se izvršilo poštovanje ugovora (korespodencija između strana ugovora, dokumentovanje slučaja, koraci na sudu, sam čin provođenja pravde itd.),
- pokazatelj vremena obuhvata broj kalendarskih dana od momenta kad prodavac dokumentuje parnicu u sudu do plaćanja.
- pokazatelj troškova obuhvata sve vrste troškova napravljene u postupku naplate: sudski troškovi (uključujući naknade stručnjaka), troškovi izvršenja (uključuje troškove za javnu prodaju kapitala kupca) i nadoknade advokata.

Historijski podaci: Provođenje ugovora u Bosni i Hercegovini - promjena ranga - 0

Podaci o provođenju ugovora	Doing Business 2008	Doing Business 2009	Doing Business 2010	Istočna Europa & Centralna Azija
Rang	-	124	124	-
Procedure (broj)	38	38	38	37.1
Vrijeme (dani)	595	595	595	450.9
Trošak (% tužbe)	38.4	38.4	38.4	25.6

Tamo gdje je provođenje ugovora efikasno, rastu poslovne aktivnosti i angažovanje novih radnika. Doing Business prati efikasnost sudskog sistema kod rješenja komercijalnih rasprava, analizirajući mogućnost rješenja sporova prije lokalnih sudova. Podaci su prikupljeni na osnovu konkretnih sudskih procesa i slučajeva.

Posljedica zbog kašnjenja ili nemogućnosti zadovoljenja pravde je često odustajanje od pravde. U mnogim ekonomijama samo bogati mogu priuštiti sudski postupak. Za ostale, pravda je van njihovih mogućnosti. Kao posljedica neefikasnog sudskog sistema javlja se otežano privlačenje stranih i domaćih investicija, a time i spori rast privrednih aktivnosti i GDP-a.

10. Prestanak poslovanja

Ovaj indikator obuhvata vrijeme i trošak koji je neophodno napraviti da se riješi bankrot firme. Podaci identifikuju slabosti u postojećem bankrot zakonu i glavna proceduralna i administrativna uska grla u procesu bankrota.

Historijski podaci : Prestanak poslovanja u Bosni i Hercegovini-promjena ranga - 0

Podaci o zatvaranju poslovanja	Doing Business 2008	Doing Business 2009	Doing Business 2010	Istočna Europa & Centralna Azija
Rang	-	63	63	-
Vrijeme (godine)	3.3	3.3	3.3	2.9
Trošak (% imovine)	9	9	9	13.5
Trošak povrata (centi dolara-€)	35.9	35.9	35.9	31.6

Ekonomska kriza je povećala potrebu razmatranja kreiranja takvog bankrot sistema koji će pomoći reorganizovanju i zatvaranju kompanija. U zemljama gdje je zakonska regulativa bankrota neefikasna, neproaktivna poslovanja se zadržavaju godinama, neopravdano zarobljavajući sredstva i ljudski kapital koji je potrebno usmjeriti na efikasnija i produktivnija mjesta.

U zemljama gdje su zakoni bankrota nedovoljno efikasni destimuliraju se investicije stranog i domaćeg kapitala. Pristupi kreditima su otežani, a kreditni i finansijski rizici rastu. Naprotiv, efikasni zakoni bankrota mogu ohrabriti poduzetnike. Rezultat je produktivnije poslovanje i rast privrednih aktivnosti.

Doing Business indikatori identifikuju slabosti u bankrot zakonima, glavne procedure i administrativna uska grla u bankrot procesu. U mnogim zemljama u razvoju bankrot je toliko neefikasan da ga kreditori rijetko koriste kako bi zdrave cjeline firmi nastavile rad.

